

Iisaa (Iyyasu)-Kutaa-2

Description

Iisaan gara Samii Ol-Fuudhamuu

Akkuma beekamu Iisaan (nageenyi isarratti haa jiraatuu) gara ilmaan Israaâ€TMel nabiyyii taâ€TMuun ergame. Garuu Yahuudonni Iisaa wantoota adda addaatin maqaa xureessu fi yakkoo turan. Dhumarratti isa ajjeesuf shira (tooftaa) baasan. Rabbiin subhaanahu wa taâ€TMaalaa akkana jechuun dubbata:

وَمَنْكُرُوا وَمَكْرُرُوا وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكَرِينَ ﴿٤٦﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيقٌ وَرَافِعٌ إِلَيَّ وَمُظَهِّرٌ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

â€œIisaan tooftaa baasan, Rabbis tooftaa baase. Rabbiin immoo irra caalaa warra tooftaa baasuti. Yeroo Rabbiin [akkana] jedhe [yaadadhu] â€œYaa Iisaa! Ani si fudha, gara Kiyyattis ol si kaasa. Warroota kafaran irraas si qulqulleessa.â€ Suuratu Aali-Imraan 3:54-55

Yahuudonni Iisaa ajjeesuuf tooftaa baasan. Garuu Rabbiin oltaâ€TMaan isaan dursuun tooftaa san caalu baase. Tooftaan kunis Iisaa gara Isaatti ol fudhachuu fi nama Iisaa fakkaatu isaanitti fakkeessudha. Seenaan tooftaa kana fakkaata:

Yahuudonni yommuu Iisaa ajjeesuf walitti qabaman, Iisaan isaan jalaa dheeessun mana keessa seene. Mootiin isaanii namticha maqaan isaa Yahuuz jedhamu Iisaatti seenee akka ajjeesu ykn baasu ajaje. Namtichi kuni mana ni seene, garuu Iisaa hin arganne. Rabbinis fakkaataa iisaa namticha kanarratti darbe. Kana jechuun akka Iisaa fakkaatu isa taasise, Iisaa immoo gara samii ol fuudhe. Namtichi kuni yommuu bahu yahuudonni Iisaa kan fakkaatu taâ€TMee isa argan. Namtichi â€œani saahiba (hiriyaa) keessanâ€ osoo jedhu, yahudoonni isa qabuun rarraasanii ajjeesan. Ergasi ni jedhan, â€œFuulli isaa fuula Iisaa fakkaata. Qaamni isaa immoo qaama saahiba keenyaa fakkaata. Kuni saahiba keenya yoo taâ€TMee Iisaan eessa dhaqee? Kuni Iisaa yoo taâ€TMe, saahibni keenya isa dhaqee?â€ Iisaan jidduutti wal dhabbiin

guddaan ni uumame [1]â€. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€TMaala itti aanse ni jedha:

إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى اُبْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَاتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ
شُيُّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أَخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِّنْ عِلْمٍ إِلَّا
ظَلَّنَّ وَمَا قَاتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾ وَإِنْ مَنْ
كَتَبَ إِلَّا لِيُؤْمِنَ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾

â€œAmmas isaan â€œNuti Masiih Ä°isaa ilma Mariyam, Ergamaa Rabbii ajjeefne jirraâ€waan jedhaniif [isaan abaarre]. Isaanitti fakkeefame malee isaan isa hin ajjeefne, hin fannisnes. Warroonni waaâ€TMee isaa ilaachisee wal dhaban dhugumatti isa irraa shakkii keessa jiru. Shakkii hordofuu malee isa irratti beekumsa homaatu hin qaban. Qabatamaan isaan isa hin ajjeefne. Dhugumatti Rabbiin gara Isaatti ol fuudhe. Rabbiinis injifataa, ogeessa taâ€TMeera. Abbooti kitaabaa irraa eenyullee hin jiru duâ€TMa isaatiin dura kan isatti amanu yoo taâ€TMe malee. Guyyaa Qiyaamaas isaan irratti ragaa taâ€TMaâ€ Suuratu An-Nisaa 4:157-159

Yahuudonni Iisaa (nageenyi isarratti haa jiraatu) ajjeefne jirra jedhan. Garuu Rabbiin nama biraa isaanitti fakkeesse malee Iisaa hin ajjeefne. â€œWarroonni waaâ€TMee isaa ilaachisee wal dhaban dhugumatti isa irraa shakkii keessa jiru.â€ Waaâ€TMee Iisaa (Iyyasuus) ilaachisee Kiristaanoni fi Yahudoonni wal dhabbi guddaa keessa seenan. Yahudoonni ajjeefne jirra jedhan. Kiristaanoni gariin Iyyasuus nuuf jedhe duâ€TMe jedhan. Gariin isaanii Iyyasuuf gooftadha, ykn ilma gooftaati jedhan. Kuni hundi dhugaa irraa kan fagaate fi ragaa hin qabneedha. Kanaafi itti aanse akkana jedhe, â€œShakkii hordofuu malee isa irratti beekumsa homaatu hin qaban.â€ Kana jechuun waaâ€TMee Iisaa ilaachisee wanti isaan jedhanii fi hordofan shakkii qofa. Beekumsa sirrii fi dhugaa taâ€TMe hin qaban.

â€œQabatamaan isaan isa hin ajjeefne. Dhugumatti Rabbiin gara Isaatti ol fuudhe.â€ Kana jechuun dhugumatti yahuudonni Iisaa (Iyyasuusin) hin ajjeefne. Dubbiin Kiristaanotaa â€œIyyasuus cubbuu keenyaf jedhe duâ€TMeâ€kan jedhus soba. Garuu Rabbiin gara Isaatti ol fuudhe. â€œ**Rabbitiinis injifataa, ogeessa taâ€TMeeraâ€** Rabbiin waan hundaa irratti Dandaâ€TMaa, Injifataa fi Ogeessa waan taâ€TMeef Iisaa gara samii ol fuudhun homaa Isatti hin ulfaatu.

â€œAbbooti kitaabaa irraa eenyullee hin jiru duâ€TMa isaatiin dura kan isatti amanu yoo taâ€TMe malee.â€ Asitti abbooti kitaabaa yommuu jedhu Yahuudotaa fi Kiristaanota jechuu isaati. Mufasiroonni (Hayyoonni Qurâ€TMaana ibsan) aaya tanaaf ibsa lama kennanii jiru:

1ffaâ€“ Maq-dhaalli â€œduâ€TMa**isaatiin** dura.â€ Jedhu keessa jiru, nama Kiristaana ykn Yahuudaa taâ€TMe agarsiisa. Kanaafu, hiikni isaa kana taâ€TMa: Nama Kiristaanaa ykn yahuudaatti duuti yommuu dhuftu, Iisaan (Iyyasuus) gabrichaa fi Ergamaa Rabbii akka taâ€TMe ni amana. Gooftaa ykn ilma gooftaa akka hin taane yeroo duâ€TMaa ni hubata. Garuu kuni homaa isa hin fayyadu, ibidda irraa isa hin baraaru.

Kuni kan agarsiisu Kiristaanotaa fi Yahuudota akeekachisuu fi haaluma amma irra jiraniin akka itti hin fufneefi. Waaâ€™ee Iisaa ilaachisee soba irra jiran yoo itti fufan yeroo duâ€™aa ni gaabbu. Guyyaa Qiyaamaa immoo san caalaa gaabbu.

2ffaa- Maq-dhaalli â€œ**duâ€™aisaatiin duraâ€™** jedhu keessa jiru â€œÄ°isaaâ€¢agarsiisa. Hiikni isaa kana taâ€™a: Abbooti kitaabaa irraa eenyullee hin jiru duâ€™a Ä°isaatiin dura kan amanu yoo taâ€™ee malee. Kunis kan taâ€™u Qiyaamaan yommuu dhiyaattudha. Ä°isaan yommuu gara dachii buâ€™u booyye ni ajjeesa, Masqala ni caccabsa, Islaama malee amanti biraa hin qeebalu. Kanaafu, yeroo kanatti Yahuuda fi Kiristaanoni Iisaan gabrichaa fi Ergamaa Rabbii akka taâ€™ee ni amanu[2].

â€œ**Guyyaa Qiyaamas isaan irratti ragaa taâ€™aâ€¢** Hayyuun Qataadah jedhamu kana ilaachisee ni jedha: â€œRabbiin irraa ergaa akka isaanitti geessee fi gabricha Rabbii akka taâ€™ee isaan irratti ragaa baha.â€¢ â€œAni Gooftaadha ykn ilma gooftaati na waaqefadhaâ€¢isaaniin kan hin jenne taâ€™uu ni labsa. Ragaan Iisaan (Iyyasuus) bahuu haala kanaan dhuma suuratu Maaâ€™ida keessatti dhufee jira:

â€œ**Yeroo Rabbiin â€œYaa Iisaa ilma Mariyam! Sila situ namootaan â€˜Anaa fi haadha tiyya Rabbii gaditti gabbaramaa (goothaa waaqefatamu) lama taasifadhaâ€™**
jedhee?â€¢ jedhu [yaadadhu]. Innis ni jedha, â€œAti Qulqulloofte! Ani waan haqa naaf hin taanee jechuun naaf hin taâ€™u. Yoo ani san kan jedhu taâ€™ee dhugumatti Ati beektee jirta. Wanta lubbuu kiyya keessa jiru ni beekta, ani waan nafsii Kee keessa jiru hin beeku. Dhugumatti Ati sirritti beekaa waan fagoo fi hin mulâ€™anneeti. Waan Ati itti na ajajje, â€œRabbii Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessan taâ€™ee gabbaraaâ€¢echuu malee waan biraa isaaniin hin jenne. Hangan isaan keessa turetti isaan irratti ragaan ture. Erga ol na fuutee booda, Ati isaan irratti Tiiksaan turte. Ati waan hundaa irratti ragaadha. Yoo isaan adabde (azzabde), gabrootuma keeti. Yoo isaaniif araaramtes, Ati Simatu Injifataa Ogeessa.â€¢

Suuratu Al-Maaâ€™ida 5:116-118

Kuni ragaa Guyyaa Qiyaamaa Iisaan (Iyyasuus) (nageenyi isarratti haa jiraatu) bahuudha. Dubbiin ergaakkana taâ€™ee,

Eenyetu yeroo jalqabaatif â€œIisaan (Iyyasuus) ilma waaqayyooti (goothaati)â€¢ jedhe ree?

Deebiin isaa kana fakkaata:

Yeroo jalqabaatiif Iyyasuusin Gooftaa ykn ilma gooftaati kan jedhe nama maqaan isaa **Phaawulos** jedhamuudha. Seenaan kiristaanaa keessatti seenaan Phaawulos seenaan gariiba (adda taâ€™ee) fi ajaaâ€™ibaati. Amanti Kiristaanaa jallisuu keessatti gahee olâ€™aanaa kan taphateedha. Phaawulos nama Yahuudi ture. Maqaan isaa â€œSaaâ€™olâ€¢edhamaa ture. Inni Nabii Iisaa hin argine. Yeroo Iisaan gara Amantii Rabbiitti namoota waamu fi isaan gammachisus hin dhageenye.

Yeroo isaa jalqabaa irratti, Phaawulos Kiristaanota Iisaa hordofanitti namoota diina taâ€™an gurguddaa keessaa tokko ture. Inumaa, isaan adabbaa fi garmalee rakkisaa ture.

Erga Rabbiin Oltaâ€™aan Ä°isaa gara samii ol fuudhee booda Phaawulos tasa gara Kiristaanummaa seenu isaa labse. Erga itti seenee booda oduu addaa odeessu jalqabe. Yeroo gara Damasqoo deemu ifni akka isa marsee fi gooftaan samii irraa akka itti lallabee ni dubbata. (Barreefama asii gadii keessatti **Iisaa =Yesus**)

Mee wanta Phaawulos (Saaâ€™ol) jedhe Macaafa qulquuu gara Afaan Oroomotti hiikkame, â€œHojii Ergamtootaa Boqonnaa sagalâ€¢ irraa fudhannee haa ilaallu:

â€œÄ¹ Saaâ€™ol amma illee bartoota gooftaa doorsisuudhaa fi ajjeesutti banbanaa gara angafa lubootaa dhaqee, Ä³ Utuu adeemuus Damaasqotti dhiâ€™aate, kunoo, dingata ifni waaqa irraa naannoo isaatti balaqqeessaâ€™e.

â•’ Lafa dhaâ€™ees sagalee, â€œSaaâ€™ol, Saaâ€™ol, maaliif na ariâ€™atta? â€¢ Edhuun dhagaâ€™e.
â•¶ Inni immoo, â€œEenyu ati yaa gooftaa? â€¢ jedhe. Sagalichis deebisee, â€œAna, Yesus, kan ati ariâ€™attu;

â•¶ garuu, kaâ€™ii, gara mandaraatti lixi! Waan gochuun siif taâ€™us sitti in himamaâ€¢ Edheenâ€¢..

Ä¹â•¹ Nyaata nyaatees jabaate; bartoota warra Damaasqoo biras bubble.

Ä²â•º Saaâ€™ol ergasii utuu hin turin manneen sagadaa keessatti, â€¢ Yesus kun ilma Waaqayyoo tiâ€¢ jedhee lallabe.

Ä²Ä¹ Warri isa dhagaâ€™an hundinuu garuu dinqifatanii, â€œNamichi kun, isa Yerusaalemitti warra maqaa Yesus waammatan balleessuuf dhamaâ€™aa ture mitii? Addana iyyuu isaanuma hidhee luboota warra angafootatti geessuudhaaf dhufee ture mitii? â€¢ jedhanii gaafatan. â€¢

Madda: <https://zoebible.page.link/ob>

Keeyyata armaan olii keessatti laccoofsa 20 fi 21 wanta jedhe sirratti hubadhaa!

(Barreefama armaan gadi keessatti **Yahuuda=Yihudii**)

Ammas Hojii Ergamtootaa Boqonnaa digdami lama (22) keessatti Phaawulos (Saaâ€™ol) akkana jechuun dubbate:

Ä³ â€œAni Yihudii dha; Qiliqiyyaa keessaa Xarseesittan dhaladhe, addana Yerusaalemittan guddadhe. Gamaaliâ€™el birattis seera abaabilii keenyaaf kennname hundumaa ija irratti eegee bareera; akkuma keessan harâ€™aa kanas Waaqayyoof nan hinaafan ture.

â•’ Namoota karaa barsiisa haaraa kana irra adeemanis hamma duâ€™aatti nan ariâ€™adhan ture, warra dhiiraas warra dubartiis qabeetan mana hidhaatti galchisiisan ture.

â•¶ Angafni lubootaa, yaaâ€™iin maanguddootaas guutummaatti waaâ€™ee kanaaf dhugaa anaaf ba â€˜u. Isaanuma biraa caaffata gara Yihudoota obboloota Damaasqoo jiraataniitti caafame baafadhee, jarreen kana qabee, akka isaan adabamanitti hidhee gara Yerusaalemitti fiduudhaaf, Damaasqoo nan dhaqan ture.

â•¶ â€œKaraa irra adeemaa Damaasqotti yommuu ani dhiâ€™aadhe, waareetti dingata ifni humna qabeessi naannoo kootti balaqqeessaâ€™e.

â•° Lafatti kufeen sagalee, â€˜Saaâ€™ol, Saaâ€™ol, maaliif na ariâ€™atta? jedhu dhagaâ€™e.

â•°, â€˜Eenyu ati yaa gooftaa? â€™ jedheetan deebise; inni immoo, â€˜Ana, Yesus nama Naazireet, kan ati ariâ€™achaa jirtuâ€™anaan jedhe.

â•¹ Namoonni anaa wajjin turan ificha arganiiru; sagalee isa anatti dubbachaa ture garuu hin dhageenye.

Â¹â•° Ani immoo, â€~Maal godhu, gooftaa?â€™ jedheen gaafadhe; gooftaan immoo,â€™Kaâ€™ii, mandara Damaasqootti lixi, akka ati gootuuf waan Waaqayyo murtoo godhe, achitti sitti in himamaâ€™ anaan jedhe.

Â¹Â¹ Calaqqisa ifichaa irraa kan kaâ€™es iji koo arguu dhabnaan, warri anaa wajjin jiran harka qabanii mandara Damaasqootti na galchan.

Madda: <https://zoebible.page.link/ob>

Yeroo kana irraa eegalee, Phaawulos Iisaan (Yesus) ilma gooftaa (waaqeyyoo) akka taâ€™e lallabuu itti fufe. Kiristaanummaa keessatti kana barsiisuun namni jalqabaa hanga isa taâ€™u gahuutti dhiibbaa guddaa uume. Barnoota kana kan fudhatu gooftaa irraa akka taâ€™e himata. Wanta inni jedhu kanaan waaâ€™ee isaa ilaachise wanta namoonni beekan ni dhoksa. Barataa Yesus akka hin turree fi isaan akka wal hin qunnamne namoonni ni beeku. Garuu â€œAni Gooftaa irraa barnoota argadhaâ€¢jedhee waan dubbatuuf wanta namoonni irraa beekan ni haguuga. Himanna sobaa kanaan hundee amantitti ni taphate Amalli yahuuda amanti jallisuu fi micciruudha. Kanaafu, Phaawulosis yahuuda waan tureef amanti jallisuu fi micciruu eegale. Sobaan ani Kiristaana ofiin jechuun amanti Kiristaanatti akkanatti taphate.

Â°isaan erga ol fuudhamee booda namtichi Yahudii kuni ergamtoota torbaatamaa hafurri qulqulluun irratti buâ€™uu fi kiristaanummaan warra gammachiisaan keessaa tokko akka taâ€™ee Kiristaanonni ni amanu. Kiristaanonni warroota kanniin, â€œErgamtoota torbaatamaâ€¢jechuun moggaasu. Kana jechuun kallatti hundan ergamtoota kiristaanummaan nama gammachisaniidha.

Phaawulos hanga barsiisaa Maarqos taâ€™u gahuutti dhiibbaan isaa garmalee guddate. Maarqos namoota macaafa qulqulluu barreessan keessaa tokko. Maarqos garmalee Phaawulositti maxxanuu barnoota irra barate. Ammas ni jedhu, Luqaasis barataa jallatamaa Phaawulositti maxxanu ture. Luqaasi barreessa macaafa qulqulluu keessaa tokko ture.

Yaanni, â€œIisaan (Yesus) ilma Gooftatiâ€¢jedhamu Phaawulos dura kan beekkamu hin turre. Garuu erga kiristaanummaa keessa sobaan seenee fi handhuura barnootaatti barsiisaa guddaa erga taâ€™ee booda naannoo adda addaa keessa deemun Kiristaanummaa haarawatti namoota waamu jalqabe. Ergaalee bakka adda addaatti ni erga. Ergaaleen isaa kunniin buâ€™uura barnoota amanti taâ€™an.

Tooftaa kanaan namtichi Yahuudi kuni kan isa faallessuu waan hin jirreef buâ€™uura amanti Kiristaanaa micciruu fi jallisuu dandaâ€™e jira. Sababni isaas, barnoota amantii kanniin Masih Iisaa irraa argachaa jira isaaniin jedha. Isaanis kana amanuun ni fudhatan. Kiristaanummaa keessatti wanta seensisee ni seensise. Wanta micciree ni micciree [3].

Kanaafu, Iisaan (Yesus) (nageenyi isarratti haa jiraatu â€œAni Gooftaadha na waaqefadhaa ykn ani ilma gooftatiâ€¢ hin jenne. Garuu kan kana itti maxxanse Phaawulos. Ergasii Phaawulos irraa barattooni isaa kan akka Marqoosi fi Luqaas macaafa keessatti barreessu jalqaban. San booda ummanni Kiristaanas wallaalummaan jara kana hordofuun jallinnaa fi dukkanatti kufan. Seenaan kana erga dubbisani booda gara ifaa fi karaa qajeelaatti akka bahan isaaniif hawwina. Karaan ifaa fi qajeelaan karaa Iisaan itti waamaa tureedha. Iisaan (Yesus) akkana jechuun ummata waamaa ture:

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صَرْطٌ مُسْتَقِيمٌ

â€œDhugumatti Rabbiin Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessani. Kanaafu Isa qofa gabbaraa. Santu karaa qajeelaadha.â€ Suuratu Mariyam 19:36

Wa aakhiru daawâ€™aana anilhamdulillahi Rabbil aalamiin.

Kitaabban wabii

- [1] Tafsiira Qurxubii 5/151
- [2] Tafsiir Saâ€™diyyi 233, Tafsiir Qurxubii 7/214-215
- [3] Kawaashif Zuyuuf â€“ Fuula-25-29, Abdurahmaan Habanka

Date Created

April 25, 2019

Author

admin